

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

אלימות כלפי נשים - ריכוז נתונים לשנת 2012

מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה

ח' בכסלו תשע"ג
22 בנובמבר 2012

כתיבה: שלי מזרחי
אישור: שרון סופר, ראש צוות בכירה

הכנסת, מרכז המחקר והמידע
קריית בן-גוריון, ירושלים 91950
טל': 02 - 6408240 / 1
פקס: 02 - 6496103
www.knesset.gov.il/mmm

תמצית

מסמך זה מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה לקראת ציון היום הבין-לאומי למאבק באלימות נגד נשים, שיצוין ב-25 בנובמבר. במסמך מוצגים, בין היתר, נתונים מגופים שונים אודות מקרי האלימות שהתרחשו בשנים האחרונות כנגד נשים ובכלל זה רצח נשים בידי בני זוגן, אלימות במשפחה ועבריינות מין. כמו כן, מפורטות תוכניות שונות לטיפול ושיקום הנפגעת וכן תוכניות לטיפול בפוגע. בין הגופים האמורים; שירות בתי-הסוהר, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד הבריאות, המשרד לקליטת העלייה ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית.

יודגש כי על אף פנייתנו מבעוד מועד למשטרת ישראל ולהנהלת בתי המשפט, לא התקבלה תשובה עד למועד סגירת המסמך.

יצוין כי מסמך זה מעדכן מסמך קודם של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא שנכתב בנובמבר 2011.¹

מהמסמך עולים, בין היתר, הממצאים הבאים:

- על פי נתוני השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל, עולה כי בשנת 2011 נרצחו 19 נשים על ידי בני זוגן. על פי השנתון זהו מספר מקרי הרצח הגבוה יותר משנת 2004. כאמור, על אף פנייתנו למשטרה, לא התקבלה תשובה אודות מקרי הרצח בשנת 2012. מנתונים שנמסרו לנו מהמשרד לקליטת העלייה עולה כי בשנת 2012 (עד ה-13.9) נרצחו 7 נשים בידי בן זוגן, מתוכן 3 נשים יוצאות אתיופיה ו-2 אזרחיות זרות.²
- על פי הנתונים שהעביר המשרד לקליטת העלייה, אשר מבוססים על נתוני המשטרה, בשנת 2012 (עד ה-13.9) נפתחו 9,663 תיקים בגין תלונות נשים. כרבע מהתלונות הוגשו על ידי עולות חדשות; כ-22% מהן היו של עולות ממדינות חבר העמים ו-2.5% מהן היו של יוצאות אתיופיה (קרוב לכפול משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל). שיעור זה דומה לשיעור העולות בכלל הנשים המתלוננות בשנים קודמות.
- בבתי-הסוהר כלואים כיום 1,758 אסירים השפוטים בגין עבירות של אלימות במשפחה (לרבות עבירות אלימות כלפי ילדים), כאשר על פי ההערכות קודמות כשני שלישים מהם שפוטים בגין עבירות אלימות כלפי בני-זוג. כ-60% מאסירי האלימות במשפחה מרצים מאסר של חמש שנים או פחות. כשני שלישים מאסירי האלימות במשפחה מצויים במאסרים חוזרים; כ-20% במאסר שישי או יותר.
- בבתי-הסוהר כלואים כיום 968 אסירים בגין עבירות מין, כ-73% מהם יהודים וכ-27% בני דתות אחרות (20% מוגדרים ערבים-מוסלמים). מספר זה נמוך ממספר האסירים שהיו כלואים בגין עבירות מין בשנים האחרונות (זולת שנת 2008). כ-60% מהאסירים הכלואים בגין עבירות מין מרצים מאסר של שבע שנים או יותר. למחצית מהאסירים (52%) השפוטים על עבירות מין זהו מאסר ראשון.
- 161 מהאסירים הכלואים בגין עבירות מין כלואים בגין גילוי עריות (כ-17%), מתוכם 75% הם יהודים (121), והיתר – בני דתות אחרות (40). כשני שלישים מכלל האסירים הכלואים בגין גילוי עריות מרצים מאסר של עשר שנים ומעלה (104 אסירים).
- בשירות בתי-הסוהר פועלות מספר תוכניות טיפול באסירי אלימות במשפחה: טיפול פרטני על ידי עובדים סוציאליים באגף; קבוצות טיפוליות קצרות מועד הכוללות 12-15 מפגשים; שתי מחלקות

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

² על פי המידע שנמסר מהמשרד לקליטת עלייה נתונים אלו הועברו למשרד ממדור נפגעי עבירה במשטרת ישראל.

לטיפול באלימות במשפחה אשר כוללות 94 מקומות והטיפול בהן אורך כשנה. בשנת 2011 התקיימו 30 קבוצות טיפוליות קצרות מועד בהן השתתפו 446 אסירי אלימות במשפחה. כמו כן, במהלך שנת 2011 נקלטו בשתי המחלקות לטיפול באסירי אלימות במשפחה 52 אסירים, 25 אסירים סיימו את הטיפול ו- 26 אסירים נשרו.

- שירות בתי הסוהר מפעיל שלוש מחלקות טיפוליות לטיפול באסירים הכלואים בגין עבירות מין. במהלך שנת 2011 נקלטו במחלקות אלו 45 אסירים, 16 אסירים סיימו טיפול ו-9 נשרו.
- בשנת 2011 התקבלו ב-88 המרכזים לטיפול באלימות במשפחה שמפעיל משרד הרווחה והשירותים החברתיים 11,750 מטופלים; 67% נשים, 26% גברים ו-7% ילדים. 14% מהמטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה בשנה זו היו מהמגזר הערבי. בשנים האחרונות חלה עלייה הדרגתית במספר המטופלים במרכזים לטיפול לאלימות במשפחה, בין השאר לאור גידול שחל במספר המרכזים הפעילים (86 מרכזים אשתקד).
- בשנת 2012 (עד ה-7.11) שהו ב-14 המקלטים לנשים מוכות המתקצבים על-ידי משרד הרווחה והשירותים החברתיים 583 נשים ועמן 823 ילדים. שיעור הנשים יוצאות אתיפיה ששהו במקלטים גבוה משמעותית בהשוואה לשיעור קבוצה זו בכלל האוכלוסייה בישראל.
- בשנת 2011 דווחו במערכת הבריאות 4,761 מקרים של אלימות במשפחה ותקיפה מינית של נשים או נערות. דיווחים אלו נאספו מבתי החולים, קופות החולים ותחנות טיפת חלב – תחנות לבריאות המשפחה. סיבות הפגיעה השכיחות ביותר היו התעללות פיזית והתעללות נפשית.
- במחצית הראשונה של שנת 2012 (ינואר-יוני) התקבלו במרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית 4,030 פניות חדשות, כ-89% מנשים (כ-3,570). קרוב לשני שלישים מהפונות שגילן ידוע היו קטינות בעת הפגיעה בהן. סיבת הפנייה השכיחה ביותר בקרב כלל הפונות היתה אונס/מעשה סדום ואילו בקרב קטינות גילוי עריות/פגיעה במשפחה. בכ-30% מכלל פניות הנשים מדווח כי הפוגע הוא בן משפחה.

1. רצח נשים בידי בני-זוגן ומספר תיקים שנפתחו בגין תלונות נשים

על אף פנייתנו, לא התקבלו נתונים עדכניים ממשרתת ישראל אודות מספר הנשים שנרצחו בידי בני-זוגן או על רקע מה שמכונה "חילול כבוד המשפחה" או אודות מספר התיקים שנפתחו בגין תלונות נשים אודות אלימות במשפחה או עבריינות מין. להלן נתונים בנושא מהשנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל לשנת 2011³ ונתונים שהתקבלו מהמשרד לקליטת העלייה⁴:

רצח נשים בידי בני זוגן

מנתוני השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל, עולה כי בשנת 2011 נרצחו 19 נשים על ידי בני זוגן. על פי השנתון זהו מספר מקרי הרצח הגבוה יותר משנת 2004. על פי נתוני המשרד לקליטת העלייה בשנת 2012 (עד ה-13.9) נרצחו 7 נשים בידי בן זוגן, מתוכן 3 נשים יוצאות אתיפיה ו-2 אזרחיות זרות.

³ משטרת ישראל, השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל 2011, מאי 2012.

⁴ הנתונים אודות מספר הנשים שנרצחו על ידי בני זוגן ומספר התיקים שנפתחו בגין תלונות נשים הועברו למשרד לקליטת העלייה ממדור נפגעי עבירה במשרתת ישראל. שרה כהן, מנהלת שירות רווחה, המשרד לקליטת העלייה, מכתב באמצעות דואר, 28 באוקטובר 2012.

מספר הנשים שנרצחו בידי בני זוגן בשנים 2004-2012⁵

שנה	מספר הנשים שנרצחו בידי בני זוגן
2012 (עד ה-13.9) ⁶	7
2011	19
2010	18
2009	6
2008	11
2007	13
2006	16
2005	12
2004	10

תיקים שנפתחו בגין תלונות נשים

על פי נתוני המשרד לקליטת העלייה, בשנת 2012 (עד ה-13.9) נפתחו 9,663 תיקים בגין תלונות נשים. כרבע מהתלונות הוגשו על ידי עולות חדשות; כ-22% מהן היו של עולות ממדינות חבר העמים ו-2.5% מהן היו של יוצאות אתיופיה (קרוב לכפול משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל). שיעור זה דומה לשיעור העולות בכלל הנשים המתלוננות בשנים קודמות.

על פי נתוני השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל משנת 2012 עולה כי כמחצית מהעברות בין בני זוג הן עברות נגד גוף האדם ובכלל זה תקיפה וחבלה גופנית. עברה זו היא גם הסיבה השכיחה ביותר (50%) בגינה מתבצעים מעצרים בעברות בין בני זוג. יובהר כי נתוני המשטרה האמורים הם כלליים ואינם מתייחסים למין הנפגע.

2. נתוני שירות בתי-הסוהר

להלן מוצגים נתונים של שירות בתי-הסוהר על אסירי אלימות במשפחה ועל אסירים הכלואים בגין עבירות מין.

2.1. אלימות במשפחה

אסירים המרצים עונש בגין עבירות של אלימות במשפחה⁷

בראשית נובמבר 2012 היו במתקנים של שירות בתי-הסוהר 1,758 אסירים המסווגים כאסירי אלימות במשפחה.⁸ מספר זה נמוך מעט ממספר אסירי האלימות במשפחה שהיו כלואים לפני שנה - 1,925.⁹ יצוין כי נתוני שירות בתי-הסוהר נוגעים לכלל האסירים והעצורים בגין אלימות במשפחה, ולא רק למי שעברו עבירות של אלימות כלפי נשים. עם זאת, ממחקר שנערך בשירות בתי-הסוהר עלה, כי כשני שלישים מאסירי האלימות במשפחה נקטו את האלימות כלפי בן-הזוג, וכשליש נקטו את האלימות כלפי בן-משפחה אחר.¹⁰ מכאן ניתן להעריך שבבתי-הסוהר שפוטים כ-1,200 אסירים בגין אלימות כלפי בני-זוג.

⁵ משטרת ישראל, השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל 2011, מאי 2012.

⁶ שרה כהן, מנהלת שירות רווחה, המשרד לקליטת העלייה, מכתב באמצעות דוא"ל, 28 באוקטובר 2012.

⁷ אלעד קליין, ראש לשכת נציב שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דוא"ל, 13 בנובמבר 2012.

⁸ חלקם שפוטים בגין עבירת אלימות במשפחה וחלקם בעלי פרופיל היסטורי אשר וועדת אלימות במשפחה, המשותפת לשב"ס ולרווחה, הגדירה כאסירי אלימות במשפחה. שם.

⁹ נתוני השנים הקודמות לקוחים מתוך מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לויטן, 24 בנובמבר 2011.

¹⁰ שם.

כ-56% (982) מאסירי האלימות במשפחה הם יהודים, והיתר – בני דתות אחרות. שיעור בני הדתות האחרות בקרב אסירים הכלואים בגין עבירות של אלימות במשפחה גבוה משמעותית משיעורם באוכלוסייה. להלן התפלגות אסירי האלימות במשפחה על פי תקופת המאסר ועל פי היסטוריית המאסרים, קרי כמה מהם נמצאים במאסר ראשון, כמה במאסר שני וכן הלאה. יצוין כי המאסרים הקודמים של אותם אסירים אינם בהכרח בגין עבירות של אלימות במשפחה (אולם המאסר הנוכחי כן).

התפלגות אסירי האלימות במשפחה לפי תקופת המאסר¹¹

שיעור בכלל האסירים	מספר האסירים	תקופת המאסר שנגזרה, בשנים
5%	80	עד חצי שנה
10%	172	עד שנה
18%	324	1-2
11%	194	2-3
13%	229	3-5
6%	114	5-7
6%	105	7-10
8%	139	10-15
6%	101	15-20
9%	161	20 או יותר
8%	139	מאסר עולם
100%	1,758	סך הכול

מהטבלה עולה כי כ-60% מאסירי האלימות במשפחה מרצים מאסר של חמש שנים או פחות.

התפלגות אסירי האלימות במשפחה לפי היסטוריית מאסרים¹²

שיעור בכלל האסירים	מספר האסירים	תקופת המאסר שנגזרה, בשנים
33%	573	מאסר ראשון
18%	313	מאסר שני
13%	227	מאסר שלישי
8%	146	מאסר רביעי
7.5%	131	מאסר חמישי
20.5%	361	מאסר שישי ומעלה
100%	1,751	סך הכול

מהטבלה עולה כי כשני שלישים מאסירי האלימות במשפחה הם במאסרים חוזרים; כ-20% הם במאסר שישי או יותר. כאמור, המאסרים הקודמים של אותם אסירים אינם בהכרח בגין עבירות של אלימות במשפחה. יצוין כי התפלגות זו בקרב אסירי האלימות במשפחה דומה להתפלגות בקרב כלל האסירים.¹³

¹¹ אלעד קליין, ראש לשכת נציב שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דואל, 13 בנובמבר 2012.

¹² הנתונים אינם כוללים שבעה אסירים עליהם לא התקבל דיווח. קתריין בן צבי, יחידת המחקר, שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דואל, 19 בנובמבר 2012.

¹³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות נגד נשים – ריכוז נתונים לשנת 2010", כתבה: אורלי אלמגור-לוטן, 22 בנובמבר 2010.

בשירות בתי-הסוהר שלושה סוגי תוכניות לטיפול באסירי אלימות במשפחה:

- א. **טיפול פרטני על-ידי עובדים סוציאליים באגף.**
- ב. **קבוצות טיפוליות קצרות מועד**, העוסקות במושגי יסוד באלימות במשפחה, היכרות ראשונית עם מעגל האלימות, רגשות, תקשורת בין אישית ועוד. הקבוצות נמשכות 12-15 מפגשים ומטרתן לעלות את המודעות להמשך הטיפול בכלא או בקהילה, תוך יצירת מוטיבציה לטיפול ושינוי. **בשנת 2011 התקיימו 30 קבוצות בהן השתתפו סך הכל 446 אסירים.**
- ג. **מחלקות לטיפול באלימות במשפחה**: בשירות בתי-הסוהר פועלות שתי מחלקות לטיפול באסירי אלימות במשפחה: מחלקת "בית-התקווה" בבית-הסוהר חרמון ומחלקת "קשת" בבית-הסוהר רימונים. הטיפול במחלקות אורך כשנה וכולל טיפול פרטני וכן טיפול קבוצתי. קבוצות הטיפול מתמקדות בדפוס האלימות ובסוגיות נלוות דוגמת הורות, תקשורת, אסרטיביות ועוד. להלן פירוט אודות שתי המחלקות:

○ **מחלקת "בית התקווה"**: מחלקה זו נותנת מענה לאלימות זוגית בלבד וכוללת **ארבעים מקומות כליאה**. המחלקה, הקיימת מזה 12 שנים, פועלת כקהילה טיפולית, ומתקיימים בה כנסי משפחות, מפגשי בוגרים וכדומה. **במהלך שנת 2011 נקלטו במחלקה 44 אסירים, 25 סיימו את הטיפול ו-19 נשרו**. פעילות המחלקה בעבר לוותה במחקר של אוניברסיטת חיפה ממנו עלה כי אחוז הרצידיביזם (מאסרים חוזרים) בקרב בוגריה הוא 12% (לעומת שיעור פשיעה חוזרת של כ-66% בקרב כלל אסירי האלימות במשפחה): 3% מהאסירים המשוחררים בוגרי המחלקה חזרו למאסר בגין אלימות במשפחה, ו-9% נאסרו שוב בגין עבירות אחרות. עם זאת יש לזכור כי ייתכן שהאסירים המסיימים את התוכנית הם מלכתחילה בעלי סיכון נמוך יותר לחזור למעגל הפשיעה.

○ **מחלקת "קשת"**: מחלקה זו נותנת מענה הן לאלימות זוגית והן לאלימות כלפי בני משפחה אחרים. במחלקה, הפועלת משנת 2010, יש 54 מקומות. **במהלך שנת 2011 נקלטו לטיפול שמונה אסירים, מתוכם שבעה אסירים נשרו. כמו כן, לא היו אסירים אשר סיימו את הטיפול.**

2.2. עבירות מין

אסירים המרצים עונש בגין עבירות מין

בשירות בתי-הסוהר 968 אסירים הכלואים בגין עבירות מין¹⁵, כ-73% מהם יהודים וכ-27% בני דתות אחרות (20% מוגדרים ערבים-מוסלמים).¹⁶ מספר זה נמוך ממספר האסירים שהיו כלואים בגין עבירות מין בשנים האחרונות (זולת שנת 2008, שבה מספרם היה נמוך יחסית – 881 אסירים).¹⁷ להלן התפלגות האסירים הכלואים בגין עבירות מין לפי תקופת המאסר ולפי היסטוריית מאסרים.

¹⁴ אלעד קליין, ראש לשכת נציב שירות בתי-הסוהר, **מכתב באמצעות דואל**, 13 בנובמבר 2012.

¹⁵ יובהר כי פילוח זה מציג את העבירה הראשית של האסיר ולפיכך יתכן כי אסירים נוספים מרצים עונשם בשב"ס בגין עבירת מין, אך היא אינה עבירתם הראשית. קתרון בן צבי, יחידת המחקר, שירות בתי-הסוהר, **מכתב באמצעות דואל**, 19 בנובמבר 2012.

¹⁶ פילוח האסירים לפי דת נעשה על 970 אסירים, כאשר הפער נובע מתנודות יומיות במספר האסירים. קתרון בן צבי, יחידת המחקר, שירות בתי-הסוהר, **מכתב באמצעות דואל**, 20 בנובמבר 2012; ה"ל, **דואל**, 21 בנובמבר 2012.

¹⁷ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **"אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011"**, כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011 וגם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **"אלימות נגד נשים – ריכוז נתונים לשנת 2008"**, כתבה: אתי וייסבלאי, 24 בנובמבר 2008.

התפלגות עברייני מין לפי תקופת המאסר¹⁸

שיעור בכלל האסירים	מספר האסירים	תקופת המאסר שנגזרה, בשנים
0.2%	2	עד שלושה חודשים
1%	10	חצי שנה עד תשעה חודשים
1%	11	תשעה חודשים עד שנה
5%	49	2-1
5%	49	3-2
13.2%	128	5-3
14.2%	138	7-5
17%	161	10-7
21%	201	15-10
15%	147	20-15
7.2%	70	20 או יותר
0.1%	1	מאסר עולם
0.1%	1	ללא תקופה
100%	968	סך הכול

מהטבלה עולה כי כ-60% מהאסירים הכלואים בגין עבירות מין מרצים מאסר של שבע שנים או יותר.

התפלגות עברייני מין לפי היסטוריית מאסרים¹⁹

שיעור בכלל האסירים	מספר האסירים	תקופת המאסר שנגזרה, בשנים
52%	504	מאסר ראשון
25.4%	246	מאסר שני
9%	88	מאסר שלישי
6.4%	62	מאסר רביעי
2.2%	22	מאסר חמישי
5%	46	מאסר שישי ומעלה
100%	968	סך הכול

מהטבלה עולה כי למחצית מהאסירים (52%) השפוטים על עבירות מין זהו מאסר ראשון ולמחציתם זהו מאסר חוזר. כאמור, נתונים קודמים הראו כי בקרב כלל האסירים, כשני שלישים מצויים במאסר חוזר.²⁰

161 מהאסירים הכלואים בגין עבירות מין כלואים בגין גילוי עריות (כ-17%), מתוכם 75% הם יהודים (121), והיתר – בני דתות אחרות (40). כשני שלישים מכלל האסירים הכלואים בגין גילוי עריות מרצים מאסר של עשר שנים ומעלה (104 אסירים).²¹

¹⁸ קטרין בן צבי, יחידת המחקר, שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דואל, 19 בנובמבר 2012.

¹⁹ קטרין בן צבי, יחידת המחקר, שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דואל, 19 בנובמבר 2012.

²⁰ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות נגד נשים – ריכוז נתונים לשנת 2010", כתבה: אורלי אלמגור-לוטן, 22 בנובמבר 2010.

²¹ אלעד קליין, ראש לשכת נציב שירות בתי-הסוהר, מכתב באמצעות דואל, 13 בנובמבר 2012.

הטיפול באסירים הכלואים בגין עבירות מין הינו טיפול קוגניטיבי-התנהגותי ומתבסס על טיפול קבוצתי. הטיפול נעשה באמצעות קבוצות פסיכו-חינוכיות לטיפול בעברייני מין ובאמצעות קבוצות ייעודיות למניעת הישנות של התקיפה (relapse prevention). להלן יורחב המידע על כל אחת מהקבוצות האמורות:

☒ הקבוצות הפסיכו-חינוכיות הן קבוצות למידה האורכות 12-15 מפגשים, ועוסקות בכישורי חיים דוגמת זוגיות, מיניות בריאה, תקשורת, התמודדות במצבי לחץ ועוד. קבוצות אלו נותנות מענה ראשוני ובסיסי, ובסיומן נדרש המשך טיפול בכפוף ליכולתו ולצרכיו של האסיר.

☒ קבוצות ייעודיות – הטיפול בקבוצות אלו נועד להפחית את רמת המסוכנות לביצוע עבירות מין חוזרות הנשקפת מעברין המין. הטיפול נועד לסייע לעבריין להכיר את מעגל התקיפה האישי שלו, לזהות עיוותי חשיבה וגורמי סיכון, לפתח דרכי התמודדות ועוד. **כיום פועלות בשירותו בתי-הסוהר שלוש מחלקות טיפוליות לעברייני מין בהן יש בסה"כ 134 מקומות:** 40 מקומות במחלקה בבית-הסוהר מעשיהו, 40 מקומות במחלקת "מפנה" בבית-הסוהר חרמון, ו-54 מקומות במחלקה בבית-הסוהר רימונים. **במהלך שנת 2011 נקלטו במחלקות אלו 45 אסירים חדשים, 16 אסירים סיימו טיפול ו-9 נשרו.** טיפול זה נמשך 18-24 חודשים ומתקיים הן במסגרת קבוצות פסיכו-חינוכיות והן במסגרת קבוצות ייעודיות, כאשר האסיר משולב בקבוצות על פי צרכיו, יכולותיו והתרשמות גורמי המקצוע.

מספר האסירים במחלקות הטיפוליות בשירותו בתי-הסוהר - 2011

מספר האסירים שסיימו טיפול	מספר האסירים שנשרו	מספר האסירים שנקלטו	בית סוהר
3	5	16	מעשיהו
13	2	20	חרמון
-	2	9	רימונים

לדברי שירות בתי-הסוהר, הטיפול הייעודי במסגרת בתי-הסוהר טרם נבדק ונחקר, כאשר בימים אלו נערכת מחלקת המחקר של השב"ס לפיתוח מחקר מלווה לתוכנית.

3. נתוני משרד הבריאות²³

משרד הבריאות אוסף נתונים על נשים נפגעות אלימות במשפחה על-פי נוהל איתור וטיפול נפגעות אלימות במשפחה על-ידי מטפלים במסגרות הבריאות – באשפוז ובקהילה מ-19 בנובמבר 2003. הנוהל מחייב את כל אנשי מקצועות הבריאות לתשאל במישרין נשים שבטיפולם בדבר חשיפה לאלימות במשפחה ופגיעה מאלימות כזאת. לפי הנוהל, יש לשים לב במיוחד לנשים בביקורים ראשונים, במהלך היריון, לאחר לידה, עם כל שינוי בסטטוס המשפחתי או האישי ובכל מקרה שבו מתעורר חשד כלשהו לפגיעה.

בשנת 2011 דווחו במערכת הבריאות 4,761 מקרים של אלימות במשפחה ותקיפה מינית של נשים או נערות שהגיעו לקבל טיפול במסגרות הבריאות – בתי-חולים, קופות חולים וטיפות חלב - תחנות לבריאות המשפחה(להלן-תחנות טיפת חלב), גבוה מעט ממספר הדיווחים בשנת 2010 – 4,310 מקרים. מתוך הנשים שדווחו במערכת הבריאות 3,772 נשים אותרו בבתי-החולים וקופות החולים ו-1,039 בתחנות טיפת חלב. כמו כן, מתחנות טיפת חלב נמסר על 605 נשים נוספות לגביהן קיים חשד לאלימות במשפחה, אולם הוא לא בוסס.²⁴

²² שם.

²³ ד"ר זוהר לביא, מרכזת הערכה, הדרכה והטמעה, המחלקה לטיפול באלימות במשפחה ותקיפה מינית, השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, מכתב באמצעות דואל, 12 בנובמבר 2012.

דיווחים שהתקבלו מהשירותים הסוציאליים בבתי-החולים ובקופות החולים²⁵ על נשים שנמצא או התעורר חשד שהן נפגעות אלימות במשפחה או תקיפה מינית, לפי סוג הפגיעה - 2011

סוג הפגיעה	נערות בנות 18-13	נשים בנות 19-64	נשים מעל גיל 65	סך הכול – נשים מעל גיל 13
התעללות/תקיפה מינית	76	240	15	331
התעללות פיזית	133	1,270	298	1,701
הזנחה/מניעת טיפול	101	42	341	484
התעללות נפשית	119	422	166	707
הטרדה מאיימת	13	84	18	115
התעמרות כלכלית ו/או מניעת זכויות	10	53	47	110
תקיפה מינית בידי אדם זר או אדם מוכר שאינו בן משפחה	94	177	3	274
סך הכול	546	2,288	888	3,722

מהטבלה עולים, בין היתר, הממצאים הבאים:

- בקרב נשים בכל קבוצות הגיל הפגיעה השכיחה ביותר או השנייה בשכיחותה היתה התעללות פיזית. כ-46% מהנשים שדווח עליהן למשרד הבריאות (לא כולל תחנות טיפת חלב) סבלו מסוג זה של פגיעה. סוג פגיעה שכיח נוסף הוא התעללות נפשית, וממנו סבלו 19% מהנשים שהתקבל עליהן דיווח.
- בהתייחס לתקיפה מינית מסוג כלשהו עולה כי כ-31% מקרב הקטינות בנות 18-13 שדווח עליהן למשרד הבריאות סבלו מפגיעה מינית מסוג זה, 18% בקרב נשים בגילאי 19-64 ו-2% בקרב נשים מעל גיל 65.
- בחלוקה לפי גיל הנשים עליהן התקבל דיווח עולה כי הנשים הפגיעות ביותר הן קטינות בנות 18-13 ונשים מעל גיל 65; כ-15% מהנשים שהתקבל עליהן דיווח היו קטינות בנות 18-13, לעומת חלקה של האוכלוסייה בגיל זה בכלל אוכלוסייה הנשים מעל גיל 13 שהוא כ-12%. כ-24% מהנשים שהתקבל עליהן דיווח היו בנות 65 ומעלה לעומת חלקה של קבוצה זו באוכלוסייה האמורה שהוא כ-15%.

מספר הנשים שתושאלו בתחנות טיפת חלב של משרד הבריאות לגבי אפשרות של פגיעה – שנת 2011²⁶

מחוז	נשים שתושאלו	נשים שאותרו כנפגעות אלימות	נשים שענו בשלילה אך נותר לגביהן חשד
צפון	15,345	228	137
חיפה	1,579	20	9
מרכז	12,619	290	272
תל אביב	8,005	77	32
ירושלים	28,162	424	155
סך הכול	65,710	1,039	605

²⁴ הנתונים אינם כוללים את תחנות טיפת חלב במחוז דרום, בשל קשיים שונים שנוצרו במהלך איסופם במחוז זה. ד"ר זוהר לביא, מרכזת הערכה, הדרכה והטמעה, המחלקה לטיפול באלימות במשפחה ותקיפה מינית, השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, טלפון, 18 בנובמבר 2012.

²⁵ ללא נתוני טיפת חלב הכוללים 1,039 דיווחים.

²⁶ הנתונים אינם כוללים את תחנות טיפת חלב במחוז דרום, בשל קשיים שונים שנוצרו במהלך איסופם במחוז זה. ד"ר זוהר לביא, מרכזת הערכה, הדרכה והטמעה, המחלקה לטיפול באלימות במשפחה ותקיפה מינית, השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, טלפון, 18 בנובמבר 2012.

4. נתוני איגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית

על-פי נתוני איגוד מרכזי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית, בשנת 2011 התקבלו במרכזי הסיוע כ-40,000 פניות, מתוכן כ-8,000 פניות חדשות.²⁷ יצויין כי מספר הפניות החדשות לשנה זו דומה למספר הפניות החדשות בשנים קודמות.²⁸ 87% מהפניות החדשות התקבלו מנשים (כ-6,900 פניות). כשני שלישים מהפונים שדיווחו על גילם היו קטינים בעת הפגיעה בהם, מרביתן נערות.²⁹

בהתייחס למחצית הראשונה של שנת 2012 (ינואר-יוני) עולה כי במרכזי הסיוע התקבלו 18,000 פניות, מתוכן 4,030 פניות חדשות. כ-89% מהפניות החדשות התקבלו מנשים (כ-3,570). קרוב לשני שלישים מהפונות שדיווחו על גילן היו קטינות בעת הפגיעה בהן (1,487 נערות מתוך 2,355 פונות שדיווחו על גילן).³⁰

התפלגות פניות נשים אל מרכזי הסיוע לפי גיל הנפגעת בזמן התקיפה וסוג התקיפה, ינואר-יוני 2012³¹

סוג התקיפה	12-0	18-13	25-19	40-26	60-41	+61	גיל לא דווח	סך הכל
אונס/ מעשה סדום	105	261	185	138	70	6	333	1,098
תקיפה קבוצתית	15	54	14	6	1	0	21	111
גילוי עריות/פגיעה במשפחה	430	152	29	17	12	2	128	770
הטרדה מינית	16	64	87	79	28	6	178	458
הטרדה מינית	46	101	58	34	19	5	55	318
תקיפה מינית שלא סווגה	135	108	42	19	7	4	497	812
סך הכול	747	740	415	293	137	23	1212	3,567

מהטבלה עולה כי הסיבה השכיחה ביותר לפנייה אל מרכזי הסיוע היתה אונס/מעשה סדום, כאשר קרוב לשליש מהפונות פנו מסיבה זו. בפילוח הנתונים לפי גיל עולה כי הסיבה השכיחה ביותר לפנייה אל מרכזי הסיוע בקרב קטינות היא גילוי עריות/פגיעה במשפחה, כאשר 40% מהפונות בגילאים אלו פנו מסיבה זו. יצויין כי בקרב הפונות בגילאי 12-0 מגיע שיעור קרוב ל-70%.

בהתייחס לזהות הפוגע, עולה כי בכ-30% מכלל פניות הנשים מדווח כי הפוגע הוא בן משפחה. בקרב הפונות בגילאי 12-0 מגיע שיעור זה ל-70% (525 פונות מתוך 747). בקרב הפניות מנשים בגילאי 19-60 עולה כי הפוגעים המרכזיים הם ידיד/מכר או אנשים ממקום העבודה/ צבא (211 ו-235 בהתאמה מתוך 845 מכלל פניות הנשים בגילאים אלו).

²⁷ איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, אחריות חברתית – התמודדות עם פגיעה מינית בישראל 2012, 2012.

²⁸ שנת 2010 – 7,845 פניות; שנת 2009 – 7,594 פניות; שנת 2008 – 7,793 פניות. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

²⁹ מכלל הנפגעים מתחת לגיל 12 77% נפגעות בנות ו-23% נפגעים בנים. מכלל הנפגעים בגילאי 13-18 86% נערות ו-14% נערים.

³⁰ רונית אילתי ממך, דוברת איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, מכתב באמצעות דואל, 19 בנובמבר 2012.

³¹ הנתונים מוצגים במספרים מוחלטים לאחר עיבוד ואיחוד קבצי נתונים שהגיעו מאיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית. עיבוד הנתונים נעשה על ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת. רונית אילתי ממך, דוברת איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, מכתב באמצעות דואל, 19 בנובמבר 2012; לליב אגוזי, מנהלת מרכז סיוע לנפגעות אונס ותקיפה מינית חיפה והצפון, איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, דואל, 19 בנובמבר 2012; הנ"ל, דואל, 20 בנובמבר 2012.

5. משרד הרווחה והשירותים החברתיים³²

בפרק זה יוצגו נתונים על הטיפול של משרד הרווחה והשירותים החברתיים באלימות במשפחה ובנשים נפגעות תקיפה מינית.

5.1. אלימות במשפחה

5.1.1. מרכזים לטיפול באלימות במשפחה

משרד הרווחה נותן שירותי טיפול באמצעות 88 מרכזים ויחידות בפריסה ארצית באמצעות מחלקות הרווחה ברשויות המקומיות, בהם מטפלים בנשים, גברים וילדים. אופי הטיפול הוא פרטני וקבוצתי. במסגרת המרכזים פועלות, בין היתר, תוכניות בין-משרדיות כגון חברות וזוגיות ללא אלימות (מניעה לבני נוער בשיתוף משרד החינוך), שירותים זמינים של עובד סוציאלי מהמרכזים לעבודה עם נשים נפגעות אלימות ועם גברים אלימים בתחנות משטרה ותוכנית גשרים לטיפול בעולים (בשיתוף המשרד לקליטת העלייה).

בשנת 2011 התקבלו במרכזים כ-11,750 מטופלים; 67% מהם היו נשים (כ-7,900), 26% היו גברים (כ-3,000) ו-7% ילדים (כ-850). נתונים אלו דומים לנתוני שנת 2010, כאשר ביחס לשנה זו חלה עליה של כ-3% במספר המטופלים הכולל, עלייה של כ-5% במספר הנשים המטופלות ובמספר הגברים המטופלים וירידה של כ-17% במספר הילדים המטופלים.

יצוין כי על אף בקשתנו, לא התקבלו נתונים מלאים אודות התפלגות המרכזים לפי אוכלוסיית היעד ובכלל זה מספר המרכזים המיועדים לאוכלוסייה החרדית או מספר המרכזים בהם קיים צוות דובר אמהרית ודובר רוסית. בהתייחס למגזר הערבי עולה כי קיימים 22 מרכזים המיועדים לטיפול באוכלוסייה הערבית, כולל מרכז המיועד למגזר הבדואי בנגב. כמו כן שמונה מרכזים נוספים נותנים מענה בערים מעורבות.³³

באשר להתפלגות המטופלים לפי מגזר, 19% מהמשפחות היהודיות שטופלו היו של עולים חדשים, מתוכן כ-55% היו של יוצאי חבר העמים, כ-39% היו של עולים מאתיופיה וכ-6% ממדינות אחרות. נראה, כי חלקן של משפחות יוצאות אתיופיה בקרב כלל המטופלים (כ-6.5%) גדול משמעותית משיעור יוצאי אתיופיה באוכלוסייה בישראל (כ-1.5%). 14% מהמטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה היו מהמגזר הערבי, שיעור הנמוך משיעורם בכלל האוכלוסייה אך גבוה משיעורם בקרב המטופלים בשנת 2010 (11%).³⁴

5.1.2. הגנה לנשים נפגעות אלימות

מקלטים לנשים נפגעות אלימות: המקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן נועדו לספק הגנה וביטחון פיזי ונפשי לנשים הנתונות במצב של סיכון פיזי או טרור נפשי ולידיהן.³⁵ הנשים השוהות במקלט וילדיהן מקבלים טיפול אישי וקבוצתי על-ידי עובדות סוציאליות, וכן העשרה טיפולית נוספת, המשתנה ממקלט למקלט (למשל: טיפול באמנויות).³⁶

³² ענת שגב, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, מכתב באמצעות דואל, 21 בנובמבר 2012.

³³ הנ"ל, דואל, 22 בנובמבר 2012.

³⁴ שם.

³⁵ המקלטים מספקים הגנה וטיפול גם לנשים וילדים חסרי מעמד בארץ.

³⁶ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

כיום פועלים 14 מקלטים לנשים מוכות. שניים מהמקלטים מיועדים לנשים ערביות ושני מקלטים נוספים הם מקלטים מעורבים בהם יש צוות דובר ערבית³⁷, שני מקלטים מיועדים לנשים חרדיות, ובשניים מהמקלטים משתלבות נשים עם צרכים מיוחדים בשיתוף משרד הבריאות (בכל אחד מהמקלטים משולבות שלוש נשים). כל המקלטים מופעלים על-ידי ארגונים ועמותות שנבחרו במכרז. יצויין כי בשנת 2011 התקיים מכרז חוזר עבור חמישה מקלטים שלהם לא נבחרו מפעילים ובו זכו עמותות שמפעילות את המקלטים כיום. כמו כן, לאחרונה התפרסם מכרז להפעלת מקלט לנשים וילדים מהחברה הערבית באזור צפון. הליכי המכרז טרם הסתיימו ובניתיים מופעל המקלט על ידי עמותה.

בשנת 2012 (עד ה-7.11) שהו במקלטים 583 נשים ועמן 823 ילדים. 42% מהנשים ששהו במקלטים היו נשים דתיות וחרדיות, 35% מהמגזר הערבי, 14% יוצאות אתיופיה, 9% ממדינות ברית המועצות והיתר ישראליות ותיקות, או נשים מארצות אחרות, לגביהן אין נתונים מדויקים.³⁸ יודגש כי שיעור הנשים יוצאות אתיופיה ששהו במקלטים (14%) גבוה משמעותית משיעור כלל יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל, כ-1.5%.

כ-40% מהילדים השהו במקלטים הם בגילאי 0-3, 25% בגילאי 4-6, 25% בגילאי 7-10, 8% בגילאי 11-13 ו-3% בגילאי 13 ומעלה.

תקופת השהות של הנשים במקלטים היא לרוב חודשים ספורים:³⁹ 40% מהנשים שהו במקלט עד חודש, 14% שהו בין 1-3 חודשים, 12% בין 3-6 חודשים, 10% שהו 6-12 חודשים ו-3% שהו מעל שנה. 21% מהנשים עדיין שהו במקלטים בעת העברת הנתונים. כ-82% מהנשים שהו במקלטים פעם אחת, 15% פעמיים ו-3% שלוש פעמים.

מנתוני משרד הרווחה והשירותים החברתיים עולה כי בשנת 2012 (עד ה-7.11) התקבלו במקלטים 610 פניות, 85 מהן נדחו, אם בשל חוסר מקום במקלטים בזמן נתון ואם בשל אי-התאמה למקלט מאחת הסיבות האלה: אי התאמה לאוכלוסיית היעד, גיל הילדים, מחלה פעילה מדבקת, קשיים התנהגותיים וסיבות אחרות. בהקשר זה יודגש כי המספר אינו מייצג את מספר הנשים שנדחו מהמקלטים, שכן הנתונים שלעיל נוגעים למספר הפניות של נשים, ולא למספר הנשים שפנו. קרי, אישה אחת יכולה לפנות לכמה מקלטים או לפנות כמה פעמים לאותו מקלט וייתכן כי למרות שנדחתה ממקלט אחד היא תתקבל למקלט אחר באותו זמן.

סיוע כלכלי לנשים במקלטים: עד יולי 2012, נשים ששהו במקלטים קיבלו דמי כיס המחושבים עפ"י גובה 25% מהבטחת הכנסה. מה-1 ביולי 2012 נכנס לתוקף תיקון לחוק הבטחת הכנסה (תיקון מספר 39), התשע"ב-2012, אשר קובע כי אישה שהייתה זכאית להבטחת הכנסה טרם כניסתה למקלט, תמשיך לקבל קצבה זו ואישה שאינה זכאית להבטחת הכנסה עפ"י חוק, תמשיך לקבל דמי כיס כפי שהיה קודם.⁴⁰

סיוע לנשים העוזבות את המקלטים: נשים העוזבות את המקלטים עוברות הכנה לקראת יציאה הכוללת ליווי ממשי לקהילה לחיפוש דירה, סיוע וייעוץ בהשמה למסגרות, טיפול סוציאלי המתייחס לחששות וקשיים, סיוע משפטי ועוד. בשנת 2002 נחקק חוק תגמולים לנשים השהות במקלט לנשים מוכות (מענק הסתגלות) (הוראת שעה), התשס"ב-2002 ותוקפו היה שנה. חוק זה קבע כי אישה ששהתה במקלט לנשים מוכות 30 יום לפחות תקבל עם יציאתה מענק של כ-8,000 ש"ח, בתוספת 1,000 ש"ח עבור כל אחד מילדיה. מאז סיום תוקפה של הוראת השעה ועד לאחרונה לא היה סיוע כספי לנשים העוזבות את המקלטים המעוגן בבסיס התקציב של משרד הרווחה והשירותים החברתיים, או כל משרד ממשלתי אחר לצורך העניין. מאז פג תוקפה של הוראת השעה היו פעמיים בהן הוקצה לצורך מטרה זו תקציב ממשלתי (כאמור, לא בבסיס התקציב): בסוף שנת 2007 העביר משרד

³⁷ יצויין כי האוכלוסייה הערבית מתקבלת בכל המקלטים למעט המקלטים המיועדים לחרדים.

³⁸ ענת שגב, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, דוא"ל 22 בנובמבר 2012.

³⁹ בהתייחס ל-580 נשים מתוך 583 נשים השהות במקלטים עליהן התקבל דיווח.

⁴⁰ חוק הבטחת הכנסה (תיקון מספר 39), התשע"ב-2012.

האוצר מיליון ש"ח לצורך מטרה זו, ובשנת 2011 התקבלו 1.5 מיליון ש"ח ממשרד הרווחה והשירותים החברתיים, בשיתוף משרד ראש הממשלה. נוסף על כך התקבלה פעם אחת תרומה של "קרן הידידות" לצורך מתן סיוע זה.⁴¹ לאחרונה אישרה הכנסת ה-18 את חוק שירותי רווחה (מענק הסתגלות לנשים ששהו במקלט לנשים מוכות), התשע"ב-2012, אשר קובע כי אישה ששהתה לפחות 60 ימים במקלט לנשים מוכות ואינה שבה לביתה לאחר צאתה מהמקלט תהיה זכאית, עם יציאתה מהמקלט, למענק הסתגלות בסך של 8,000 ש"ח, בתוספת של 1,000 ש"ח עבור כל ילד שעמה, אך לא יותר משני ילדים.⁴² על פי החוק, יש להשתמש במענק בהתאם לתוכנית השיקומית-טיפולית שנקבעה עבור האישה. כמו כן נקבע בחוק כי קבלת המענק אינה פוגעת בזכויות האישה לגמלת הבטחת הכנסה, באם קיימת. הצעה זו דומה להוראת השעה שבוטלה אך יש לתת את הדעת כי בהוראת השעה נקבעה תקופת מינימום של 30 ימים של שהות במקלט ואילו בחוק מוגדרת תקופת המינימום כ-60 ימים. הבדל זה משמעותי לאור העובדה כי כ-40% מהנשים ששהו במקלטים בשנת 2012 (עד ה-07.11) שהו לתקופה של עד חודש.

דירות מעבר לנשים נפגעות אלימות וילדיהן: דירות אלו משמשות נשים ששהו קודם לכן במקלטים, והן נועדו ליצור עבור נשים אלו וילדיהן מסגרת טיפולית המשכית, לפני החזרה לקהילה. כל דירה מיועדת לשתי נשים וילדיהן, והשהות בהן היא לתקופה של 6-12 חודשים.⁴³ כיום פועלות 10 דירות מעבר. לא התקבלו נתונים אודות מספר הנשים והילדים השוהים בהן.⁴⁴

5.1.3. טיפול בגברים אלימים

דירות של"ב (שהייה למורחקי בית)

דירות השל"ב מיועדות לגברים אשר הורחקו מביתם בהליך הפלילי או האזרחי, ואין להם מקום מגורים חלופי במסגרת המשפחה. כיום פועלות שתי דירות של"ב, בחיפה ובבאר שבע. יצויין כי על פי תשובת משרד הרווחה והשירותים החברתיים, לפני כשנה אמורות היו להיפתח שתי דירות של"ב נוספות - באזור המרכז ובירושלים במהלך שנת 2012.⁴⁵ נכון לנובמבר 2012, עולה כי הן טרם נפתחו.

בדירות של"ב מקבלים הגברים המורחקים קורת גג ומזון, וכן טיפול פרטני וקבוצתי על-ידי עובדים סוציאליים מומחים לטיפול באלימות נגד נשים. השהייה בדירות היא לכל תקופת ההרחקה, ובמקרים מתאימים אף לתקופה ארוכה יותר, אולם לא יותר מחצי שנה. הדירה בחיפה פועלת מתקציב המרכזים למניעה וטיפול באלימות במשפחה והדירה בבאר-שבע פועלת בשילוב מסגרת של מרכז יום אינטנסיבי לגברים אלימים, והיא מופעלת על-ידי עמותת "יחדיו", במימון משותף של קרן רש"י והקרן למפעלים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי. לדברי משרד הרווחה והשירותים החברתיים, בימים אלה שוקד המשרד על בניית מודל תעריף ותקצוב עבור הפעלת הדירות, אשר הן כרגע ללא מקור תקציבי.

בשנת 2011 התקבלו בדירות השל"ב 167 פניות ו-67 גברים נקלטו בהן. יתר הגברים שפנו נמצאו בלתי מתאימים לדירות מסיבות שונות, לרבות התמכרות פעילה, מחלת נפש או אי נכונות הגבר לשתף פעולה בתהליך. הפניות נעשות, בין היתר, על ידי בתי משפט למשפחה, שירות מבחן למבוגרים, עובדים סוציאליים ממחלקת הרווחה ועוד.

⁴¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

⁴² [חוק שירותי רווחה \(מענק הסתגלות לנשים ששהו במקלט לנשים מוכות\), התשע"ב-2012.](#)

⁴³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

⁴⁴ ענת שגב, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, [מכתב באמצעות דוא"ל](#), 21 בנובמבר 2012.

⁴⁵ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

טיפול באמצעות שירות המבחן למבוגרים

באמצע שנות ה-90 החל שירות המבחן למבוגרים לטפל בגברים מכים במהלך תקופת המבחן שלהם, בעקבות התעוררות המודעות לכך שרוב הזוגות ממשיכים לחיות יחד למרות האלימות במשפחה, ולכן יש לפעול להורדת רמת המסוכנות של הגבר.⁴⁶ שירות המבחן למבוגרים מטפל בגברים אלימים כלפי בנות זוגם בשלוש דרכים:

א. **אבחון וכתובת תסקירים לבתי משפט ומערכת אכיפת החוק** - התסקירים כוללים, בין היתר, התייחסות למצבם הפסיכו-סוציאלי של הגברים והערכת הסיכון שהם מהווים. **בשנת 2012 (עד ה-5.11) הופנו לצורך אבחון 2,926 גברים בגין אלימות כלפי בנות זוגם ובשנת 2011 הופנו לצורך אבחון 3,703 גברים כאמור;**

ב. **הטלת צווי מבחן (פיקוח, טיפול ושיקום)⁴⁷ - בשנת 2012 (עד ה-5.11) הוטלו 1,000 צווי מבחן ו-400 צווי פיקוח מעצר על גברים אלימים כלפי בנות זוגם ובשנת 2011 הוטלו 1,000 צווי מבחן ו-500 צווי פיקוח מעצר על גברים כאמור.**

ג. **קבוצות טיפוליות ייעודיות לגברים אלימים כלפי בנות זוגם - בשנת 2011 פעלו 18 קבוצות אשר כללו 250 מטופלים, נתון נמוך בהשוואה לשנת 2010 בה פעלו 24 קבוצות ו-350 מטופלים.**

ד. **הוסטל לטיפול בגברים אלימים - "בית-נעם"** - ההוסטל מופעל על-ידי עמותת "בית-נעם", והוא מקבל תקציב, פיקוח וליווי מקצועי של שירות המבחן למבוגרים במשרד הרווחה. **בהוסטל מטופלים מדי שנה כ-39 גברים אשר שוהים בו במשך ארבעה חודשים** (בשלושה מחוזים כאשר בכל מחזור כ-13 גברים) **לצורך טיפול אינטנסיבי, אישי וקבוצתי.** לדברי משרד הרווחה והשירותים החברתיים בעבר נמצא כי 90% מבוגרי ההוסטל אינם חוזרים להתנהגות אלימה כלפי בנות זוגם.

5.1.4. פעילות אחרת

נוסף על תחומי הפעילות שצוינו לעיל, משרד הרווחה והשירותים החברתיים פועל בנושא הטיפול באלימות כלפי נשים גם בדרכים האלה: הפעלה של קו חירום ארצי למניעת אלימות במשפחה, כאשר **בשנת 2011 הגיעו למוקד 612 פניות בגין אלימות בין זוגית**; הפעלה של **תוכניות בקהילה** כגון "הדרך להצלחה", תוכנית שיקום תעסוקתי לנשים נפגעות אלימות במשפחה שפועלת בשני יישובים, מרכז יום בבאר שבע המיועד לגברים אלימים עצורי בית או מורחקים שאינם עובדים, קבוצה לעזרה עצמית לגברים בוגרי טיפול שנמצאים במעגל האלימות במשפחה שפועלת ברמת גן והסביבה וכן **הפעלת ועדות מחוזיות בין-משרדיות**: א. ועדות בשיתוף שירות בתי הסוהר לאלימות במשפחה וגילוי עריות בענייני אסירים ונפגעי עבירה על רקע עבירות אלימות במשפחה – דנות בשחרור מוקדם ובהקלות לאסירים המרצים עונש מאסר בגין אלימות במשפחה וגילוי עריות. כיום פועלות ארבע ועדות, כאשר בשנת 2011 התקיימו כ-3,860 דיונים לאסירים האמורים; ב. ועדות בשיתוף משרד הבריאות להערכת מסוכנות בין בני זוג – כיום פועלות ארבע ועדות, כאשר בשנת 2011 התקיימו במסגרתן 80 דיונים.

⁴⁶ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, תוכניות לטיפול בגברים אלימים. כתבה: אורלי לוטן, 14 במאי 2007.

⁴⁷ **צו מבחן** מהווה חלופות לעונש המוטלות על ידי בית המשפט לצד ענישה נוספת או במקומה. מטרתו של צו מבחן היא להתוות דרכי שיקום ולפקח על התקדמותו. משך הצו נקבע על ידי בית המשפט, בין 6 חודשים ל-3 שנים, כפי שנקבע בחוק. במסגרת ביצוע הצו, משולב מי שלגביו הוצא הצו בתוכנית שיקומית/טיפולית המותאמת לו. **צווי פיקוח מעצר** – צו פיקוח מוטל על הנאשם במסגרת שחרור לחלופת מעצר וכחלק מתנאי השחרור, ומטרתו לפקח עליו בתקופת שחרורו בערובה ובתנאים, לסייע לו בהתמודדותו ובהתמודדות משפחתו עם השלכות מעצרו, ולעזור לו בהליכי השיקום. משך הצו לפיקוח מעצר הנו שישה חודשים עם אפשרות להארכה על ידי בית משפט. מתוך: משרד הרווחה והשירותים החברתיים, **סקירת השירותים החברתיים 2009**, תאריך כניסה: 22 בנובמבר 2012.

5.2. תקיפה מינית

5.2.1. טיפול בנפגעי תקיפה מינית

מרכזים אזוריים לסיוע לנפגעי תקיפה מינית: המרכזים לנפגעי תקיפה מינית נותנים שירותי קו חירום ותמיכה ראשונית לנפגעים, וכן ליווי, תיווך והפניה לגורמים ולשירותים אחרים בקהילה. בארץ פועלים 11 מרכזים לנפגעי תקיפה מינית, והם מופעלים על-ידי עמותות בסיוע משרד הרווחה והשירותים החברתיים. לדברי המשרד, **המרכזים מטפלים בכ-10,000 פניות חדשות מדי שנה.** תמיכת משרד הרווחה והשירותים החברתיים במרכזים מסתכמת ב-5 מיליון ש"ח.⁴⁸

מרכזים אזוריים לטיפול בנפגעות תקיפה מינית: מרכזים אלו נועדו לתת מענה לצרכים הפיזיים, הנפשיים, הרפואיים, הפסיכיאטריים והמשפטיים של נפגעות תקיפה מינית, וכן לתת שירותי מעטפת סוציאליים, כגון תעסוקה, הכשרה מקצועית תוך הסתייעות בשירותים בקהילה לטובת הטיפול בנפגעות.⁴⁹ כיום מפעיל משרד הרווחה והשירותים החברתיים חמישה מרכזים ברחבי הארץ, אשר מטפלים ב-500 מטופלות מידי שנה. תקציב המשרד להפעלת המרכזים מסתכם ב-6.4 מיליון ש"ח.

תוכניות ייעודיות לטיפול בקטינות נפגעות תקיפה מינית: הטיפול בקטינות נפגעות תקיפה מינית מתקיים הן ביחידות המיוחדות לטיפול בנערות בסיכון והן במרכזי הטיפול הייחודיים שהוקמו על ידי השירות לילד ולנוער שבמשרד הרווחה והשירותים החברתיים. בנוסף, במרבית מעונות חסות הנוער המיועדים לנערות, מופעלות תוכניות ייעודיות לנערות שעברו תקיפה מינית. התוכניות כוללות טיפול פרטני וקבוצתי.

נוסף על כך, מפעיל משרד הרווחה והשירותים החברתיים תוכניות נוספות המיועדות לנפגעי תקיפה מינית ובכלל זה; דירת מעבר, מרכזי יום, תוכניות תעסוקה וטיפול על ידי עובדים סוציאליים ברשויות המקומיות בנערות ובצעירות נפגעות גילוי עריות ותקיפה מינית. כמו כן שירות המבחן למבוגרים עורך תסקירים לנפגעי עבירות אלימות, ביניהם גם נפגעות עבירות מין. התסקירים המוגשים מהווים חלק ממכלול השיקולים במתן העונש לעובר העבירה וכן מסייעים בזיהוי המסגרת הטיפולית המתאימה עבור הנפגע. מידי שנה מקבל שירות המבחן למבוגרים מבתי המשפט כ-150 הפניות לעריכת תסקירים.

לדברי משרד הרווחה והשירותים החברתיים קיימים **מספר קשיים בטיפול בנפגעות אלימות,** ביניהן: העדר מענה ייחודי ומותאם לנערות הסובלות מטראומה קשה וטראומה מורכבת כתוצאה מהתעללות מינית; צורך בהקמת דירות מעבר נוספות וצורך בהקמת מרכזי יום נוספים

5.2.2. טיפול בעברייני מין

הטיפול הקהילתי בעברייני מין נתון באחריות שירות המבחן למבוגרים ושירות המבחן לנוער, בהתאם לגיל הפוגע. שירות המבחן למבוגרים מקבל מדי שנה כ-700 הפניות של מבוגרים בגין עבירות מין, בתיקים לעונש ובתיקי מעצר. לא התקבלו נתונים אודות מספר בני הנוער המופנים מדי שנה לשירות המבחן לנוער, אך על פי הערכה שהוצגה במסמך של מרכז המחקר והמידע מ-2011 מדובר בכ-450 בני נוער.⁵⁰ הטיפול בתחום כולל, בין היתר, את הפעולות האלה:

⁴⁸ ענת שגב, מרכזת הקשר כנסת-ממשלה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, מכתב באמצעות דוא"ל, 21 בנובמבר 2012.

⁴⁹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2011", כתבה: אורלי אלמגור לוטן, 24 בנובמבר 2011.

⁵⁰ שם.

קבוצות טיפוליות: מידי שנה פועלות ברחבי הארץ 8-9 קבוצות טיפוליות לעברייני מין. הקבוצות מונחות על-ידי קציני מבחן המתמחים בטיפול בעברייני מין. **בשנת 2011 השתתפו כ-105 עברייני מין בטיפול קבוצתי במסגרת תשע קבוצות.**

מרכז יום לטיפול בעברייני מין: באוקטובר 2005 נפתח מרכז יום לטיפול בעברייני מין בקהילה. המרכז מופעל על-ידי עמותת קש"ת והוא במימון, פיקוח וליווי של שירות המבחן למבוגרים. המרכז מיועד לטיפול אינטנסיבי ב-24 עברייני מין הנמצאים בהתניה שיפוטית, ובוגריו נמצאים במעקב למשך שנה. עד כה סיימו את הטיפול במרכז כ-5 עבריינים.

קבוצות ייעודיות לנערים פוגעים מינית: בשלושה מעונות של רשות חסות הנוער מתקיימות קבוצות ייעודיות לנערים פוגעים מינית. כמו כן, בהוסטל לפוגעים מינית מהמגזר הדתי-חרדי פועלות שתי קבוצות ייעודיות.

טיפול קבוצתי בנוער פוגע מינית במסגרת שירות המבחן לנוער: התוכנית לטיפול קבוצתי פועלת למעלה מעשור ומופעלת כיום בשיתוף עם רשות חסות הנוער. **כיום פועלות 16 קבוצות בפריסה ארצית הנותנות למעה לקטינים הנמצאים בצווי בית משפט בקהילה ובמעונות הנעולים.** הקטינים נמצאים בתוכנית בהתאם להמלצת קצין המבחן לנוער לבית משפט ועל פי ההחלטה השיפוטית שהתקבלה בעקבות המלצתו. **בכל קבוצה משתתפים עד שמונה קטינים**, כאשר הנחיית הקבוצה נעשית על ידי זוג מנחים, לרוב גבר ואישה. **הטיפול נמשך בין שנה לשנה וחצי, בתדירות של פעם אחת בשבוע.** בשנת 2006 הסתיים מחקר אשר בחן את הצלחת התוכנית בקרב 196 קטינים אשר השתתפו בטיפול. לדברי משרד הרווחה והשירותים החברתיים, שיעור עבירות המין החוזרות בקרב מסיימי התוכנית לאורך שנים, נמוך משיעור הרצידיביזם בקרב עברייני מין במדינות מערביות שונות, נתון המלמד כי הטיפול הקבוצתי על היבטיו הטיפוליים יעיל. כאמור, ייתכן שהאסירים המסיימים את התוכנית הם מלכתחילה בעלי סיכון נמוך יותר לחזור למעגל הפשיעה.

נוסף על אלו, משרד הרווחה והשירותים החברתיים ושירות המבחן למבוגרים, בשיתוף עם משרד הבריאות, מפעילים מרכז להערכת מסוכנות לעברייני מין. **בשנת 2011 בוצעו 509 הערכות.**

